

PvdA Gelderland

Verkiezingsprogramma 2019-2023

Zeker zijn

Verkiezingsprogramma

PvdA Gelderland

2019-2023

6

IN

GOED WONEN IN GELDERLAND

- Meer betaalbare woningen 6
- Toekomstgericht Steengoed Benutten 6
- Toekomstgericht terugbouwen 7
- Samenwerking met alle partijen..... 7
- Nieuwe woonvormen..... 7
- Duurzame woningbouw 7
- Huisvesting voor studenten 8

HOUD

9

PACT VOOR DE PUBLIEKE SECTOR, GOED WERK, GOED ONDERWIJS, STERKE ECONOMIE EN EEN PACT VOOR DE PUBLIEKE SECTOR IN GELDERLAND

- Techniek..... 9
- Zorg 9
- Pact voor het publieke sector 10
- MKB en innovatie..... 10
- Onderwijs 10
- Circulair, duurzaam en sociaal ondernemen .. 11
- Voorbeeldig werkgever..... 11
- Recreatie en toerisme..... 12

13

GEZONDHEID, LEEFBAARHEID, WELBEVINDEN EN ZORG

- Leefbaarheid is een kerntaak 13
- Verder uitwerken zorgpact..... 13
- Stimuleren woonzorgprojecten 13
- Ondersteuning vrijwilligers en Leefbaarheidsalliantie 14
- Diversiteit 14
- Armoedebeleid 14
- Geen laagvliegroutes 15
- Asbest..... 15

16

BEREIKBAARHEID, OPENBAAR VERVOER EN VEILIGHEID

Goed Openbaar Vervoer	16
Flexnet, beter dan het OV nu	16
Grensoverschrijdend OV	16
Toegankelijkheid, betaalbaarheid en arbeidsvoorwaarden chauffeurs.....	17
Bereikbaarheid	17
Gezond en duurzaam vervoer	18
Veilige wegen	18
Aanrijtijden ambulances	19
Meer fiets- en wandelpaden	19

20

CULTUUR EN SPORT

Een bruisend cultureel klimaat	20
Subsidies eenvoudiger	20
Ieder kind moet mee kunnen doen.....	20
Talentontwikkeling, sport en cultuur op school	20
Sport dichtbij	21
Sportevenementen in Gelderland	21
Kernsportenbeleid.....	21
Cultuur in de buurt	22
Cultuur in de toekomst	22
Laaggeletterdheid aanpakken	22
Cultureel erfgoed	22

LANDBOUW

Natuurinclusieve landbouw.....	23
Jonge boeren en starters ondersteunen.....	23
Handhaving	23
Veiligheid mestvergisters	24

23

25

GROEN EN NATUUR

Gelders plan voor biodiversiteitsherstel.....	25
Compensatieplicht voor natuur- en landschapselementen	25
Groene schoolpleinen	25
Gelderse bijendag.....	26
Gelderland gifvrij	26
Meer toezicht buitengebied	26
Extra ondersteuning groene vrijwilligers	26

WATER

Tegengaan verstening	27
Droge voeten houden.....	27
Schoon en genoeg drinkwater	27
Alle Gelderlanders een zwemdiploma.....	27

28

EEN EERLIJKE EN SOCIALE ENERGIETRANSITIE, GOED KLIMAAT

Benut alle mogelijkheden	28
Lage inkomens gaan verdienen.....	28
Werkgelegenheid	28
Samenwerking	29
Samen met bewoners	29

BESTUUR EN FINANCIËN

Actief betrekken van inwoners en bedrijven, samenwerken met gemeenten	30
Zeggenschap en directe democratie	30
Geef inwoners de ruimte	30
Jongerenparticipatie	31
Pop-up leerplaatsen.....	31
NUON-kapitaal investeren gedurende de bestuursperiode 2019-2023	31
Inwoners betrekken bij investeringen.....	32

30

1. Goed wonen in Gelderland

Iedereen moet zeker kunnen zijn van een goede woning. We gaan uit van de behoefte van onze (nieuwe) inwoners aan woningen. Daarbij kijken we niet alleen naar nieuwbouw, maar ook naar verbetering van bestaande woningen. De PvdA biedt ruimte aan gemeenten om aan de vraag naar goede woningen te voldoen. Waar nodig helpen we nieuwbouw versnellen.

Een passende en betaalbare woning is belangrijk. Op dit moment is dat niet voor iedereen bereikbaar. Met name voor starters wordt het steeds moeilijker om een huis te kopen. Gelderland is goed bereikbaar vanuit de Randstad en dat betekent dat in toenemende mate mensen die in de Randstad werken, hier willen wonen – bijvoorbeeld in Ede of Apeldoorn. Niet alleen koopwoningen worden steeds duurder. Ook de huurprijzen in de midden categorie en in de sociale huur stijgen. Hierdoor dreigen grote groepen mensen steeds lastiger aan een betaalbare woning te kunnen komen. De komende jaren willen we ervoor zorgen dat er voldoende gebouwd wordt voor alle groepen op de woningmarkt. We willen bouwen voor zowel starters als doorstromers op de woningmarkt. De rol van corporaties is hierin cruciaal. Wij vinden dat de provincie actief moet lobbyen voor afschaffing van de verhuurdersheffing.

MEER BETAALBARE WONINGEN

De wachttijden voor sociale huurwoningen zijn nog steeds te lang. Mensen die in een sociale huurwoning wonen en overwegen te verhuizen naar een koopwoning, merken dat er te weinig aanbod is aan goede, betaalbare koopwoningen. Realisatie van zowel de sociale huurwoningen als goedkope koopwoningen is hard nodig. Het is overduidelijk dat er extra inzet nodig is om voldoende woningen te bouwen in het voor lage- en middeninkomens betaalbare segment. Het is nu voor o.a. (jonge) gezinnen met een normaal of bescheiden inkomen haast onmogelijk om geschikte woonruimte te vinden. Maar ook voor starters is een koopwoning bijna onbereikbaar. Bovendien lopen de wachttijden voor een sociale huurwoning alleen maar op. Denk aan ouderen met een bescheiden inkomen die in een voor hen te groot huis wonen. Wij willen deze groep een modern en betaalbaar alternatief bieden. Kortom, er zijn meer goedkope woningen nodig om aan de grote vraag te kunnen voldoen.

De PvdA wil starten met een nieuwe en meer intensieve aanpak om voldoende sociale woningbouw te realiseren. De gemeente kan daarin prestatieafspraken maken met woningcorporaties. We willen gemeenten hier actief in ondersteunen. De nadruk ligt daarbij op aandacht voor en realisatie van gemengde wijken.

TOEKOMSTGERICHT STEENGOED BENUTTEN

De PvdA vindt dat de provincie moet blijven investeren in woningbouwprojecten in de hele provincie. Denk concreet aan het ombouwen van leegstaande (bedrijfs)panden naar woningen. Zo lever je een bijdrage aan de leefbaarheid, de aanpak van leegstand en creëer je nieuwe woonruimte. Het betekent dat jouw stad of dorp er zo beter uitziet (het zogenaamde Steengoed Benutten). De afgelopen vier jaar hebben we dat op 100 plekken in onze provincie gedaan. Daar zijn we trots op. Plekken waar niemand wilde of kón wonen zijn omgebouwd tot panden die woonruimte bieden en kwaliteit toevoegen aan de omgeving. Daar willen we mee door, maar we willen meer. De provincie moet investeren in die wijken en kernen waar de ruimte beter benut kan worden. Dat dient wonen en welzijn, duurzaamheid en energiebesparing. Als we als provincie het geld vrij maken om oude gebouwen fysiek om te vormen tot een prettige en praktische woonomgeving, dan kunnen gemeenten zich makkelijker richten op sociale samenhang. Van Steengoed Benutten naar een Toekomstgerichte, Steengoede Aanpak als basis voor sterkere wijken en dorpen.

TOEKOMSTGERICHT TERUGBOUWEN

De PvdA kent de problemen in de krimpgebieden en de gebieden waar de samenstelling van de bevolking verandert. Wij willen een regeling waarin het mogelijk wordt om subsidie te verstrekken aan huizenbezitters die, hun woning willen slopen, samenvoegen of bloksgewijs willen aanpakken om te voor-

komen dat zij over enkele jaren met een onverkoopbare woning zitten, onder voorwaarde dat hier toekomstbestendig voor wordt teruggebouwd.

SAMENWERKING MET ALLE PARTIJEN

Gemeenten, investeerders en woningcorporaties draaien vaak om elkaar heen. Ze weten elkaar niet altijd te vinden. In de provincie hebben we al de slag gemaakt van aantallen woningen naar de juiste woning op de juiste plek. We moeten gemeenten actiever ondersteunen om sneller goede bouwplannen te kunnen realiseren. De provincie moet dit ook samen met de gemeentes, de bewoners in de dorpen en de betreffende wijken zelf oppakken. Alleen door samenwerking zorgen we voor goed wonen in Gelderland.

NIEUWE WOONVORMEN

Nieuwe trends zijn tiny houses en geheel zelfvoorzienende (energie, water en warmte) woningen. Er zijn hiervan in Gelderland al mooie voorbeelden. Flexibele woonvormen die gericht zijn op jongeren, ouderen en kwetsbare groepen gaan we in Gelderland extra ondersteunen.

DUURZAME WONINGBOUW

Heb je een laag inkomen of wegens omstandigheden al een maximale hypotheek op je woning dan is het moeilijk om te investeren in energiebesparingsmaatregelen voor je huis. De PvdA wil dat juist groepen die het nu lastig hebben, gaan verdienen aan de energietransitie.

Veel aandacht moet gaan naar de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Er is op dat gebied vaak nog veel koudwatervrees bij gemeentes, ontwikkelaars en bestuurders. Meer kennis is nodig.

De provincie moet hier bij helpen, zeker als het gaat om particuliere woningen en de aanleg van bijvoorbeeld gasloze wijken. De PvdA wil ook dat de energielasten voor mensen met lage inkomens omlaag gaan. Dat betekent dat bestaande (sociale) woningbouw ook goed geïsoleerd en energieneutraal worden gemaakt. De provincie moet voorfinanciering van verduurzamingsmaatregelen voor deze groep mogelijk maken en meehelpen financieringsinstrumenten te ontwikkelen.

HUISVESTING VOOR STUDENTEN

Studentenhuisvesting vraagt nadrukkelijk aandacht. Wij zijn trots op het grote aantal onderwijsinstellingen in onze provincie op mbo-, hbo- en universitair niveau. Het huisvesten van studenten is voor gemeenten een steeds grotere zorg. Het huisvesten van studenten in woonwijken vraagt een gedegen aanpak waarbij de leefbaarheid van alle bewoners gebaat is.

2. Goed werk, goed onderwijs, sterke economie en een Pact voor de Publieke Sector in Gelderland

Iedereen moet zeker zijn van goed werk. Dat kan alleen in een economie die gaat om meer dan winst. Duurzame vernieuwing en maatschappelijk verantwoord ondernemen moeten hand in hand gaan en overheid en ondernemers bouwen samen aan de Gelderse economie van de toekomst. Een economie waarin werknemers niet meer beschouwd worden als een kostenpost, waarin innovatie centraal staat en waarin voor iedereen ruimte is.

Wij vinden goed werk en een gezonde economie kerntaken voor onze provinciale overheid. Dat betekent dat wij een provincie willen die meer doet dan regisseren en aanjagen. De provincie moet gemeenten ondersteunen bij het aan het werk helpen en houden van mensen en tevens zelf initiatieven nemen.

TECHNIEK

Via een techniekpact heeft de provincie bedrijven, opleiders, jongeren en werkzoekenden bij elkaar gebracht. Zonder goed geschoolde mensen is elke vernieuwing op het gebied van energie of duurzaamheid een illusie. Bovendien komt zonder goed geschoolde mensen de zo gewenste nieuwbouw van woningen ernstig in de knel. Daarom willen we in elke school een goed technieklokaal. Op alle niveaus – van vbo tot wo – zal het onderwijs zich ook moeten kunnen verplaatsen in de praktijk. De PvdA wil dat de provincie crossovers tussen onderwijs

en bedrijfsleven verder mogelijk maakt. We zetten in op een aanpak van de personeelstekorten in de bouw en in de installatiebranche. Zonder goede mensen in deze sectoren kunnen we nooit de slag naar een duurzame samenleving en voldoende, energieneutrale, woningen maken.

ZORG

Op initiatief van de PvdA heeft de provincie regionale zorgpacten opgericht of zich hierbij aangesloten. Samen met werkgevers en opleiders in de zorg pakken we de personeelstekorten in de zorg in Gelderland aan. Want er zijn bij lange na niet genoeg gediplomeerde assistenten, verzorgenden en verpleegkundigen om de stijgende vraag naar zorg en ondersteuning aan te kunnen. Voor de PvdA is het onbestaanbaar dat er op dit moment onvoldoende stageplaatsen in de zorg zijn. Hierdoor vallen mbo/hbo studenten in de zorg buiten de boot en wordt het personeelstekort in de toekomst alleen maar groter. Zorginstellingen hebben geen financiële ruimte om deze stagiaires te begeleiden of te betalen. Daarom willen wij samen met opleiders, O&O-fondsen en instellingen opleidingsplekken creëren (BOL en BBL) en financieren.

Uit onderzoek blijkt dat zorgmedewerkers betrokken zorgmanagers willen, minder regels en meer tijd en aandacht voor de zorgvragers. De provincie moet best practices op dit terrein in Gelderland een podium geven en kennis verspreiden.

Onderwijs is de sleutel tot een zinvol leven. Goed onderwijs geeft niet alleen toegang tot werk, maar is ook de basis voor ontplooiing en ontwikkeling.

PACT VOOR DE PUBLIEKE SECTOR

Maar de zorg en de techniek zijn niet de enige sectoren waar het tekort groot is. In de hele publieke sector is behoefte aan meer waardering, meer ruimte en meer autonomie voor de professional. De afgelopen jaren heeft de provincie meer dan 100 miljoen euro extra geïnvesteerd in het economisch beleid. Deze miljoenen zijn vooral gebruikt om partners op de arbeidsmarkt bij elkaar te brengen, via het rode loper beleid bedrijven met succes naar Gelderland te halen en de techniek- en zorgpacten te financieren.

De Partij van de Arbeid maakt de publieke sector tot prioriteit voor de komende vier jaar. Vanuit de coördinerende rol van de provincie trekken wij extra geld uit om samen met vakbonden, werkgevers in de publieke sector, onderwijsinstellingen op alle niveaus, arbeidsmarktregio's én werknemers vorm te geven aan een Pact voor de Publieke Sector. Omdat onze samenleving behoefte heeft aan meer leraren, verzorgenden en agenten.

MKB EN INNOVATIE

In Gelderland werken tal van mensen met hoofd, hart en handen aan een mooie toekomst voor ons allemaal. Er zijn meer banen dan ooit en dan is het onverteerbaar dat er nog zo veel mensen langs de kant staan. Daarom willen wij dat de provincie actief gemeenten, ondernemers en onderwijzers per regio bij elkaar brengt om iedereen aan het werk te helpen. De topsectoren Food, Health en Energy zijn belangrijk voor Gel-

derland en de provincie zal daarin faciliteren. Maar de PvdA houdt daarin, net zoals in de afgelopen jaren, focus op de ontwikkeling van het MKB. Daar zit de echte banengroei. De opvolger van Ik Start Smart, de zogenaamde Startversneller, moet zo snel mogelijk verbreed worden om beginnende ondernemers te ondersteunen. Wij willen dat de provincie kleine ondernemers helpt om door te groeien. Mikrokredieten kunnen een uitkomst zijn. En voor mensen die niet kunnen werken willen we ook in Gelderland fatsoenlijke voorzieningen. Samen met gemeenten en arbeidsontwikkelbedrijven gaan we op zoek naar nieuwe vormen van beschut en begeleid werk. Zodat iedereen zeker kan zijn van een fatsoenlijk inkomen en een zinvolle dagbesteding.

Innovatie en nieuwe werkgelegenheid wordt bemoeilijkt zolang er nog plekken in deze provincie zijn waar geen snel internet is. De PvdA wil dat alle Gelderlanders, ongeacht of je in een stadskern of in het buitengebied woont, toegang hebben tot snel internet.

ONDERWIJS

Onderwijs is de sleutel tot een zinvol leven. Goed onderwijs geeft niet alleen toegang tot werk, maar is ook de basis voor ontplooiing en ontwikkeling. Een leven lang. Van primair onderwijs via het mbo tot de Gelderse universiteiten en volwasseneneducatie, elke onderwijsinstelling moet wanneer nodig op de provincie kunnen rekenen.

Juist ook in krimpgebieden willen we scholen in het primair en voortgezet onderwijs behouden.

De afgelopen jaren heeft de provincie een aanpak voor laaggeletterdheid ontwikkeld. Daar willen we met extra aandacht mee verder. Ook is aandacht nodig voor bibliotheekwerk en moeten kunst en cultuur voor iedereen beschikbaar zijn, juist ook voor kinderen die het thuis wat minder breed hebben. Daarom willen we scholen helpen om kunst en cultuur in de klas te brengen. Niet alleen omdat het leuk en inspirerend is. De arbeidsmarkt van de toekomst vraagt om creativiteit, om rekening houden met elkaar en om voorstellingsvermogen dat de werknemers van morgen moeten ontwikkelen.

Gelderland is een grensprovincie en qua economie uniek gepositioneerd tussen Randstad en Ruhrgebied. De kansen om te werken aan beide kanten van de grens zijn groot. Daarom wil de PvdA extra inzet op onderwijs in de Duitse taal op zowel het primair als het voortgezet onderwijs.

CIRCULAIR, DUURZAAM EN SOCIAAL ONDERNEMEN

Gelderland is een provincie waar je goed kunt ondernemen. Dat houden we zo, want zonder ondernemers geen werk. Maar ondernemen in Gelderland is gebonden aan standaarden. Wij willen een economisch beleid waarin niet de maximale winst voor de ondernemer, maar de maximale winst voor alle Gelderlanders

centraal staat. Dat betekent dat we eisen stellen op het gebied van duurzaamheid en arbeidsmarkt. We hanteren de Prestatieladder Sociaal Ondernemerschap en nemen in elke provinciale aanbesteding duurzaamheid op als gunningsfactor. De economie van de toekomst bouwen we samen. Daarin is er ruimte voor innovatieve en duurzame bedrijvigheid. We gaan zorgvuldig om met grondstoffen. Hergebruik is de regel en weggoien de uitzondering. Fatsoenlijk werk voor iedereen is het centrale uitgangspunt. Werken en denken in kringlopen levert banen op en vraagt samenwerking binnen Gelderland. Daar moet de provincie een bijdrage aan leveren. Juist ook in de bedrijfsvoering van de provincie streven we naar het volledig circulair worden. Daarvoor benoemt de provincie concrete stappen.

Een duurzame economie ontstaat niet vanzelf. Voor bedrijven die op dit punt de regels overtreden zijn we hard, wie vooruit wil kan op onze steun rekenen. Voor subsidies die duurzaamheid stimuleren organiseren we één subsidieloket.

VOORBEELDIG WERKGEVER

De overheid is in Gelderland zelf een van de grootste werkgevers. Als provincie zijn we op alle fronten een voorbeeldig werkgever. We zorgen voor mensen in de publieke dienst, gaan verdringing tegen door werk ook als werk te belonen en geven de mensen die voor ons werken een (vast) dienstverband.

Evenementen georganiseerd met steun van de provincie Gelderland dragen bij aan de economie van de toekomst. Wij willen een dergelijke subsidieregeling koppelen aan het bieden van werkervaringsplaatsen aan jongeren, nieuwkomers en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In al onze aanbestedingen wegen we fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden streng mee.

Daarnaast streven we naar een divers en inclusief personeelsbestand.

RECREATIE EN TOERISME

Gelderland levert je mooie streken. De eigenheid van onze regio's willen we behouden en versterken. Daar willen we de bewoners en de vrijwilligers die een bijdrage leveren aan het natuurbeheer bij betrekken. Vrijtijdsbesteding draagt bij aan de economie en daarmee ook aan de werkgelegenheid in de provincie. Toerisme en recreatie zorgt voor ruim 2,4 miljard euro aan bestedingen en biedt veel werkgelegenheid aan praktisch geschoold personeel. Alleen daarom al verdient deze sector veel aandacht. Gelderland als meest groene, waterrijke, innovatieve recreatieprovincie van Nederland. Dat is onze ambitie!

De PvdA wil doorgaan met het programma Vitale Vakantieparken. Voor diegenen die daar nu permanent wonen moet ook een permanente, passende oplossing worden gezocht.

Herdenken en recreëren gaan in onze provincie hand in hand, bijvoorbeeld bij de evenementen Bridge to Liberation en de Airborneroute. Activiteiten die de herdenking van de Tweede Wereldoorlog en het vieren van onze vrijheid centraal stellen kunnen wat de PvdA betreft altijd rekenen op provinciale steun. Zo ook de viering van 75 jaar bevrijding van Nederland in 2020. Herdenken en vieren van vrijheid betekent dat we stilstaan bij het niet vanzelfsprekend zijn van vrijheid. Wij willen de herinneringen en de verhalen doorgeven aan volgende generaties. Educatie is dan belangrijk.

Gelderland is rijk aan natuur, cultuur, erfgoed, horeca en vele dagattracties. Innovatie is nodig om aantrekkelijk te blijven voor zowel binnenlandse als buitenlandse gasten. Samen met recreatiebedrijven, betrokken organisaties en gemeenten moet de provincie daarom een innovatiefonds opzetten om de Gelderse streken met al zijn mogelijkheden nog sterker op de kaart te zetten.

3. Gezondheid, leefbaarheid, welbevinden en zorg

In de visie van de PvdA heeft de overheid een belangrijke rol mensen samen vorm te laten geven aan de samenleving. Centraal in die samenleving moet niet het uitruilen van belangen staan, maar het welbevinden van de inwoners, de kwaliteit van leven, de leefbaarheid van de regio's, steden, dorpen en wijken en de zorg voor elkaar.

Op initiatief van de PvdA experimenteert de provincie Gelderland met het meten van "welbevinden", of geluk, als maatstaf voor succesvol beleid. Beleidsmaatregelen moeten een aantoonbaar en meetbaar positief effect hebben op het welbevinden van onze inwoners.

Bij gezondheid is er veel eigen keuze. Je besluit zelf hoe vaak je gaat sporten, wat je eet of wat je drinkt. Waar je als inwoner minder invloed op hebt is die drukke weg die gepland is naast je huis, of de papierfabriek die stinkt, of de autosloperij die het niet zo nauw neemt met de voorschriften uit zijn vergunning. Met name geluidsoverlast en luchtkwaliteit zijn twee factoren die belangrijk zijn bij gezondheidsklachten. De provincie is bevoegd gezag bij veel van de grote veroorzakers en moet goed toezicht houden en zo nodig ingrijpen.

LEEFBAARHEID IS EEN KERNTAAK

Werken aan een sociale, leefbare, veilige en gezonde samenleving. Dat is de basis voor iedere overheid en dus ook voor de provincie. Leefbaarheid is wat de PvdA betreft geen bijzaak, maar wordt in de provincie Gelderland gewoon een kerntaak.

Leefbaarheid is de link tussen het harde, fysieke, domein en het zachte, sociale, domein. Denk hierbij aan bijvoorbeeld dorpshuizen, waar voorzieningen zoals tandarts, huisarts, kinderopvang en fysio bij elkaar zitten.

Leefbaarheid is een leidend principe en verbindend concept in voorstellen als Toekomstgericht Steengoed Benutten, het Zorgpact, het Pact voor de Publieke Sector en het stimuleren van woonzorgprojecten. Zo nodig trekken we voor deze taken extra geld uit.

VERDER UITWERKEN ZORGPACT

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de taken op het gebied van zorg, werk, onderwijs en jeugd. Echter, ook de provincie kan een bijdrage leveren op dit gebied. In de vorige periode hebben we aandacht besteed aan het tekort aan zorgmedewerkers in onze regio's. Met behulp van het zorgpact kunnen we in ieder geval alle partijen bij elkaar brengen. Hier gaan we mee door. Zorgmedewerkers willen betrokken zorgmanagers, minder regels en meer tijd en aandacht voor mensen. De provincie moet best practices in Gelderland als voorbeelden een podium geven en de kennis verspreiden.

STIMULEREN WOONZORGPROJECTEN

Nederland heeft te maken met een steeds ouder wordende bevolking die meer en complexere zorg nodig heeft. Naast de vraag om geschikte woningen voor ouderen dreigt er ook een tekort aan geschikte en betaalbare woningen voor bijvoorbeeld cliënten in de GGZ en mensen die verblijven

in de opvang voor daklozen. De opgave voor gemeenten is door alle huidige ontwikkelingen met nieuwkomers en zorgtaken al zeer groot. De provincie moet als het gaat om woonzorgprojecten een stimulerende rol spelen via de subsidieregeling Leefbaarheid en het stimuleren van kennisdeling. De provincie zet een maatschappelijk innovatiefonds op waaruit aan partijen een garantstelling geboden kan worden in combinatie met financiering verstrekt door bijvoorbeeld de Bank Nederlandse Gemeenten. Zo vult het fonds zichzelf aan zonder extra kosten voor een organisatie als Oost NV.

De provincie stimuleert gemeenten en zorginstellingen voor ouderen om een keurmerk zoals de Roze Loper te verkrijgen. De Roze Loper is een keurmerk voor instellingen die zich inzetten op tolerantie, respect en openheid voor LHBTI-ouderen.

ONDERSTEUNING VRIJWILLIGERS EN LEEFBAARHEIDSALLIANTIE

De organisaties Zorgbelang, Vereniging Dorpshuizen & Kleine Kernen, Spectrum en Plattelandsjongeren Gelderland vormen samen de Leefbaarheidsalliantie van Gelderland. Zij hebben een provinciebreed netwerk van regionaal functionerende vrijwilligers opgebouwd. Door de Leefbaarheidsalliantie de ruimte te geven stimuleren we samenwerkingsverbanden van bewoners. Dit is van groot belang en dient structureel te worden ondersteund.

DIVERSITEIT

Gelderland is een veelkleurige provincie. Diversiteit en inclusiviteit staat voor de Partij van de Arbeid hoog in het vaandel. In 2016 namen Provinciale Staten al een motie aan waarin zij het Gelders bestuur oproepen zich een regenboogprovincie te tonen. In navolging van deze motie wil de PvdA dat de intenties uit deze motie ook nagekomen worden en vertaald worden naar concrete doelstellingen. Daarmee geven we een impuls aan sociale acceptatie, veiligheid en zichtbaarheid van LHBTI-personen.

De PvdA vindt dat Gelderland een thuis moet zijn voor al haar inwoners, ongeacht religie, de plek waar je geboren bent, welk kleurtje je huid heeft, of wie je liefhebt.

ARMOEDEBELEID

Voor de PvdA is ieder leven in armoede er één teveel. Vanuit haar coördinerende taak moet de provincie daarom een subsidieregeling in het leven roepen die gemeenten en andere partners uitnodigt om best practices, kennis en kunde op het gebied van armoedebestrijding te verspreiden. We steunen projecten die inzetten op de preventie van armoede, op het voorkomen van sociale uitsluiting van jongeren en kinderen. Het verspreiden van kennis en deskundigheid die bijdraagt aan het oplossen van armoede kan rekenen op provinciaal geld. De provincie coördineert en geeft overkoepelend vorm aan dergelijke projecten.

Armoedepreventie begint bij de jeugd. Het Jeugdfonds Sport en Cultuur Gelderland is in de afgelopen jaren een goede partner gebleken om sport en cultuur voor kinderen uit arme gezinnen toegankelijk te maken. De PvdA heeft hier altijd op ingezet. We breiden deze samenwerking uit met alle organisaties die betrokken zijn bij “Samen 4 alle Kinderen”.

De PvdA heeft ook aandacht voor de groep werkende armen met een inkomen net boven de norm voor allerlei toeslagen. Daarbij gaat het niet alleen om mensen in loondienst maar ook om veel zzp'ers.

GEEN LAAGVLIEGROUTES

Bij een gezond en leefbaar Gelderland hoort ook een schone lucht en geen geluidsoverlast. Vliegveld Lelystad mag dus pas open nadat de nu voorgenomen laagvliegroutes boven Gelderland zijn geschrapt.

ASBEST

In 2024 moet alle asbest in Nederland zijn verwijderd. Een enorme klus voor Gelderland gezien de aanwezigheid van circa 20 miljoen m2 asbestdaken, de beperkte beschikbaarheid van saneerders en afwachtende houding van sommige eigenaren. De PvdA vindt het belangrijk dat eigenaren van asbestdaken hun verantwoordelijkheid nemen en hun asbest tijdig saneren. Wij zijn daarbij geen voorstander van aanvullende stimuleringsregelingen.

Echter voor inwoners met een laag inkomen biedt de provincie een helpende hand middels ondersteunende kennis, projectbegeleiding en indien nodig een aanvullende subsidie. Waar mogelijk wordt dit gecombineerd in een aanpak ‘asbest eraf – zonnepanelen erop’.

4. Bereikbaarheid, openbaar vervoer en veiligheid

GOED OPENBAAR VERVOER

Bereikbaarheid betekent goed openbaar vervoer. Dat is in de landelijke gebieden van onze provincie best lastig. Oplossingen moeten daarom uit meerdere richtingen komen: snelle fietsroutes, een flexibel OV-vangnet dat naadloos aansluit op de vaste OV-lijnen, meer deelauto's. Denk ook aan voldoende fietsparkeerplekken op stations en deel-fietsen. Vrijwilligers die, bijvoorbeeld in het kader van buurtvervoer, een initiatief willen ontplooiën moeten hiervoor van de provincie de ruimte krijgen. Daarnaast pleiten we voor meer en betere treinaansluitingen. Dankzij de PvdA heeft de provincie de afgelopen jaren gewerkt aan de verdubbeling van het spoor tussen Arnhem en Doetinchem. Verdere verbetering van deze spoorverbinding tot aan Winterswijk is nog nodig. De provincie blijft er bij ProRail en de Rijksoverheid op aandringen dat de Spoorknop Arnhem-Oost moet worden aangepakt om een echte verbetering van het spoorverkeer in Oost-Nederland mogelijk te maken.

Op plekken waar een toename van reizigersaantallen wordt verwacht, zoals in Harderwijk en Ede/Wageningen, nemen we passende maatregelen. In Harderwijk dringen we aan op een derde spoor om het station geschikt te maken als Intercitystop. In Ede verbeteren we de OV-verbinding naar de Wageningencampus.

Speciale aandacht in bereikbaarheid via het OV heeft de PvdA voor scholen en ziekenhuizen.

In haar beleid moet de provincie ervoor zorgen dat iedereen die naar een school of een ziekenhuis gaat zeker kan zijn van OV.

In het OV is veiligheid en comfort belangrijk. De provincie ziet erop toe dat in de aanbestedingen toezicht, bijvoorbeeld via camera's, en sanitaire voorzieningen zoals toiletten in de trein zijn opgenomen.

FLEXNET, BETER DAN HET OV NU

In het buitengebied willen we veelgebruikte vaste busverbindingen behouden. Aanvullend willen we een flexibel netwerk van OV op afroep organiseren. Dat moet vervoer van deur tot deur in plaats van halte-naar-halte mogelijk maken. Lijnen die weinig gebruikt worden zijn mogen pas verdwijnen op het moment dat flexibel vervoer een toegankelijke, betaalbare oplossing biedt.

De pilot met BrengFlex wordt voortgezet, onder voorwaarde dat het tarief voor korte afstanden omlaag gaat. € 3,50 is een te hoog tarief om BrengFlex een volwaardig alternatief voor andere mobiliteit te laten zijn.

GRENSOVERSCHRIJDEND OV

De PvdA wil goede grensoverschrijdende OV-verbindingen. Hieronder valt bijvoorbeeld een railverbinding Nijmegen-Kleef en de verbinding Emmerich-Doetinchem. Hiervoor vragen wij wel dat de gemeenten Nijmegen en Berg en Dal zich ook bestuurlijk aan zo'n plan committeren en dat de centrumomgeving van Groesbeek veilig kan worden doorkruist.

De provincie maakt in overleg met de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen en de Euregio mogelijk om met de OV-chipkaart de grens over te kunnen steken.

TOEGANKELIJKHEID, BETAALBAARHEID EN ARBEIDSVOORWAARDEN CHAUFFEURS

Toegankelijkheid en betaalbaarheid in het OV staan bovenaan. De provincie moet wat de PvdA betreft waarborgen dat iedereen gebruik kan maken van het OV. De provincie ziet stevig toe op de tarifiering door de concessiehouders en stimuleert dat voor minima en kinderen lagere tarieven worden gehanteerd.

Voor de PvdA is het belangrijk dat chauffeurs en werknemers in het OV goed worden beloond en goede arbeidsvoorwaarden hebben. Wij hebben dat ook laten opnemen in de eisen van de nieuwe concessies. De provincie maakt daarover afspraken met de concessiehouder en moet streng op die afspraken toezien.

BEREIKBAARHEID

Om aan de klimaatdoelen van 2050 te voldoen moet het gebruik van de auto worden teruggedrongen. Aanleg van nieuwe wegen gebeurt alleen wanneer andere oplossingen, zoals mobiliteitsmanagement of het opwaarderen van bestaande infrastructuur, ontoereikend zijn. Uitgangspunt hierbij is de Ladder van Verdaas.

De kwaliteit van de bestaande provinciale wegen en belangrijke verbindingen – denk aan A15 en A1 – houden onze aandacht. Zo zien we knelpunten in de A28 en in de bereikbaarheid van de Stedendriehoek. Denk hierbij aan verbreding van de A1 tussen Apeldoorn en Deventer. Denk ook aan de bereikbaarheid van Zutphen via de N348 en N345. Vanwege de te verwachten sterke toename van verkeer heeft ook het weggedeelte tussen de N302 tussen de A28 en Flevoland aandacht nodig in het kader van doorstroming, veiligheid en geluidshinder. Er is een knelpunt bij de ontsluiting van de hoofdentree van de Campus van de WUR. Een aanpassing van dit knelpunt kan het huidige fileprobleem op de N781 voor een deel oplossen.

Met de IJssel, Rijn, Waal en het Twentekanaal is onze provincie bij uitstek een provincie voor vervoer over water. We willen meer vrachtvervoer over het water en het spoor. Zo beperken we het aantal vrachtwagens op de weg. Dit kan alleen met een goede waterinfrastructuur en voldoende overslagfaciliteiten van weg naar water en spoor. Voorbeelden hiervan zijn de Railterminal Gelderland bij knooppunt Valburg en het verbeteren van de Noorderhaven in Zutphen. Ook het, samen met het gebied, bevaarbaar maken van het Apeldoorns Kanaal wordt hierin niet vergeten.

Bereikbaarheid is niet alleen een kwestie van verkeer. Een hoogwaardige infrastructuur is meer dan alleen maar goederen verplaatsen van Arnhem naar Bemmelen, woon-werkverkeer van Apeldoorn naar Zutphen, of streekvervoer van Ede naar Barneveld.

Het betekent ook snel internet in de buitengebieden van de Betuwe, Veluwe en de Achterhoek – digitale bereikbaarheid.

GEZOND EN DUURZAAM VERVOER

Bereikbaarheid telt. Dat geldt voor de steden in onze provincie, maar net zo goed voor de landelijke gebieden. Bereikbaarheid, gezondheid en duurzaamheid gaan hand in hand. Met het aanleggen van de Dorpensingel tussen Lent en Bemmelen draagt de provincie bij aan minder overlast in de dorpskernen en een schonere lucht. Minder auto's betekent minder beslag op ruimte, minder fijnstof en een gezondere lucht. Tegelijkertijd moeten onze steden en dorpen bereikbaar zijn. Dat betekent dat wij in Gelderland in zullen zetten op beter en meer gebruik van elektrische auto's en dat oplaadpunten ook voor lagere inkomensgroepen in de buurt zijn. Minder auto's kan worden gerealiseerd door een impuls te geven aan het openbaar vervoer, OV op afroep, deelauto's en aantrekkelijke fietsverbindingen.

Daarbij is het vanzelfsprekend dat bij carpoolplaatsen ook een halte wordt gerealiseerd van het OV.

VEILIGE WEGEN

Iedereen wil veilig en snel van huis naar werk, of naar stad en dorp. Dat vraagt veel van onze infrastructuur. Onze provincie telt veel 80km wegen. Wegen waar relatief gezien de meeste ongelukken gebeuren. Samen met Noord Brabant scoort Gelderland het hoogste in het aantal dodelijke verkeersongelukken. Dat betekent dat verkeersvei-

ligheid een topprioriteit moet zijn. We pleiten daarom voor maatregelen die de veiligheid op de Gelderse wegen ten goede komen. Het beperken van de maximumsnelheid op een aantal wegen en het scheiden van fietsers en automobilisten kan bijdragen aan de veiligheid.

Een goed voorbeeld is de nieuwe onderdoorgang in Dieren. Automobilisten kunnen doorrijden, fietsers en voetgangers hebben een veilige oversteek.

Denk hierbij ook aan het veiliger maken van spoorovergangen voor fietsers en voetgangers. Wanneer gemeenten daar werk van willen maken, zoals de gemeente Renkum bij Wolfheze, doet de provincie mee.

AANRIJTIJDEN AMBULANCES

De PvdA wil er voor zorgen dat de aanrijtijden van ambulances overal in onze provincie onder de daarvoor vastgestelde maxima vallen. De PvdA wil daarom dat de provincie een onderzoek uitvoert naar de huidige praktijk van aanrijtijden en zich samen met de veiligheidsregio's en gemeenten aan de uitkomsten van dit onderzoek committeert. Personeelstekorten voor ambulancepersoneel pakken we aan via ons Pact voor de Publieke Sector en de Zorgpacten. Wanneer veiligheidsregio's behoefte hebben aan extra fysieke posten kijkt de provincie hoe zij hierin kan meefinancieren.

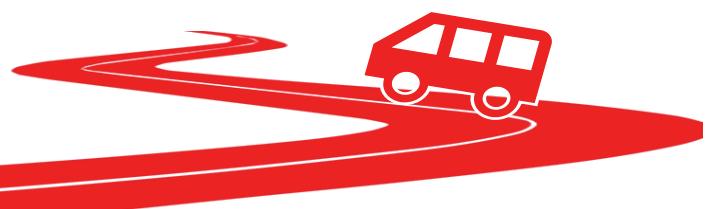
MEER FIETS- EN WANDELPADEN

De toegankelijkheid van onze dorpen, steden, natuurgebieden en Gelderse landschappen is van groot belang. We willen blijven investeren in de recreatieve infrastructuur in combinatie met natuur- en landschapsontwikkeling. Een goed netwerk van wandel-, fiets- en ruiterspaden is daarbij essentieel.

Concreet stellen we voor: snelfietsroutes op o.a. de Veluwe (Harderwijk - Apeldoorn, Amersfoort - Harderwijk), Stedendriehoek, Arnhem - Nijmegen e.o., Achterhoek (Doetinchem – Winterswijk -Groenlo, enz.) en de Betuwe (Zaltbommel – Tiel – Nijmegen).

's Nachts moeten de fietspaden in provinciaal beheer, in het kader van veiligheid voor mens en dier, goed verlicht zijn.

Het snelfietspad tussen Arnhem en Nijmegen moet bij het kruisen van de nieuw aan te leggen Dorpensingel via een fietstunnel lopen – de gemeenten Nijmegen en Lingewaard, voor wie de Dorpensingel een graag geziene ontwikkeling is, dragen daar naar rato aan bij.

5. Cultuur en sport

Cultuur en sport zijn meer dan alleen vrijetijdsbesteding. Het brengt mensen samen, maakt dat je je grenzen kunt verleggen en biedt de kans talenten te ontwikkelen. Samen met verenigingen, gemeenten en scholen bouwt de provincie aan een gezonde, sportieve, culturele en duurzame samenleving. Cultuur en sport moeten voor iedereen toegankelijk zijn, ongeacht je inkomen, leeftijd en of je een beperking hebt.

EEN BRUISEND CULTUREEL KLIMAAT

Een belangrijk speerpunt van de PvdA, een impuls aan de culturele sector, is in de afgelopen periode gerealiseerd. Met een financiële impuls van in totaal 20 miljoen euro hebben we nu weer een bruisend cultureel aanbod in Gelderland. Wij geven cultuur de plaats die het verdient. Evenementen maken het leven in Gelderland zoveel aantrekkelijker, monumenten en kunst zoveel mooier. In Gelderland zijn enorm veel en mooie musea. Nationale gezelschappen als Introdans, het Gelders Orkest, het Nationaal Jeugdorkest en Kwatta hebben hier hun thuisbasis.

Bibliotheken zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen waar lezen centraal staat. Ook mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en digitale ontwikkelingen kunnen hier terecht. Kortom, cultuur verrijkt het leven van alle Gelderlanders.

SUBSIDIES EENVOUDIGER

Veel aanbieders van sport en cultuur weten vaak niet wat er mogelijk is aan subsidies. Zij hebben steeds meer moeite om aan alle nieuwe regels te voldoen. Organisaties moeten

altijd bij de provincie kunnen aankloppen voor hulp. Dat geldt niet alleen voor professionele instellingen maar ook voor (kleine) initiatieven die worden gedragen door vrijwilligers. De spelregels voor subsidieaanvragen en de verantwoording worden vereenvoudigd. De provincie stelt daarvoor één subsidieloket in.

IEDER KIND MOET MEE KUNNEN DOEN

Deelnemen aan sport en culturele activiteiten is belangrijk voor de ontwikkeling. Het stimuleert creativiteit en voorstellingsvermogen en bevordert het samenwerken. En jong geleerd is oud gedaan. Maar niet alle kinderen kunnen vanzelfsprekend meedoen. 1 op de 9 kinderen groeit op in armoede. De provincie zorgt ervoor dat er geen financiële belemmeringen zijn om alle kinderen in Gelderland te kunnen laten sporten of mee te laten doen met bijvoorbeeld toneel- of muziekles. Instellingen die aangesloten zijn bij "Samen 4 alle Kinderen", zoals het Jeugdfonds Sport en Cultuur en de Stichting Leergeld dragen daar aan bij.

TALENTONTWIKKELING, SPORT EN CULTUUR OP SCHOOL

Een bruisend culturaanbod en talentvolle topsporters ontstaan niet vanzelf. Dit groeit vanuit amateurverenigingen op het gebied van toneel, dans of muziek, muziekscholen en de amateursport. Culturele instellingen en topsport moeten verbonden zijn met hun wortels en talentontwikkeling en sport en cultuur op school mogelijk blijven maken.

School is een van de plekken waar alle kinderen in aanraking kunnen komen met cultuur, zoals theater, muziek en dans.

Maar scholen lopen vaak tegen praktische problemen aan. De PvdA wil dat de provincie een fonds beschikbaar stelt waaruit scholen kunnen putten om bijvoorbeeld vervoer of extra begeleiding te kunnen bekostigen. Cultuurmij Oost moet hierin een belangrijke rol spelen.

SPORT DICHTBIJ

De sportclub en de sportvereniging zijn ontmoetingsplaatsen en centra van lokale netwerken. Sport is een belangrijk onderdeel in het leven van velen. De PvdA wil dat de provincie lokale sportaanbieders nog beter helpt om een duurzaam sportaanbod te verwezenlijken. De PvdA wil dat de provincie extra investeert om aangepast sporten mogelijk te maken. De provincie moet ook meer geld investeren in lokale sportevenementen en breedtesport. Belangrijke voorwaarden daarbij zijn dat de sportevenementen, sporthallen, speeltuinen en natuurgebieden toegankelijk (rolstoelvriendelijk) zijn voor iedereen en dat verenigingen ondersteund worden bij het verduurzamen van hun accommodaties bijvoorbeeld door het plaatsen van zonnepanelen.

De PvdA wil dat iedere sportclub in Gelderland een Open Club wordt – voor iedereen. Om te bouwen aan een sportief Gelderland komen er naast projectsubsidies meer mogelijkheden voor structurele subsidies. Dan kunnen organisaties duurzame keuzes maken. Denk hierbij aan de Gelderse Sportfederatie,

die ervoor zorgt dat oud en jong in dorpen en buurten blijven bewegen.

Er komt extra budget om de buurt- en sportcoaches in te zetten om basisscholen te ontlasten en meer uren gym te kunnen bieden.

Tenslotte zal de provincie zich inzetten om samen met het Rijk, gemeenten en het primair onderwijs schoolzwemmen op iedere basisschool in Gelderland mogelijk te maken.

SPORTEVENEMENTEN IN GELDERLAND

De PvdA is trots op de sportevenementen die in Gelderland plaatsvinden. We moeten daarin blijven investeren. Dit is goed voor de bekendheid van de regio's, het toerisme en de economie. De PvdA wil dat ook in de topsport er een groter podium is voor aangepaste sporten. Bij grote evenementen zijn het nemen van duurzaamheidsmaatregelen en de toegankelijkheid en deelname van iedereen belangrijke voorwaarden.

KERNSPORTENBELEID

De huidige Gelderse kernsporten (atletiek, judo, paardensport, wielersport, tennis en volleybal) zijn sporten waar Gelderlanders goed in zijn. Deze keuze vinden wij te beperkt. Wij zien liever aandacht voor samen sporten, teamsporten, of sporten die socialiserend werken. Bij dat laatste denken wij vooral aan wijkinitiatieven die jongeren een plek bieden om samen te komen. Wij zien in teamsporten een kans om samenwerken, oog voor elkaar en het verenigingsleven een impuls te geven.

CULTUUR IN DE BUURT

In kleine kernen wordt het steeds lastiger goede culturele voorzieningen, zoals een theater of een bibliotheek in stand te houden. De provincie stelt middelen beschikbaar aan gemeenten om duurzame oplossingen te vinden tegen deze verschraling van het aanbod. Voorbeelden hiervan zijn coöperaties van cultuurinstellingen en de bibliotheek op school.

CULTUUR IN DE TOEKOMST

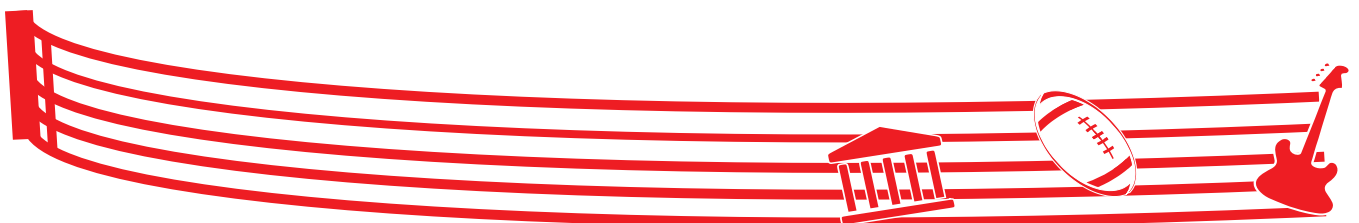
We zien dat cultuurbeoefenaars, zowel op amateur als op topniveau moeite hebben hun hoofd boven water te houden. Daarom pleit de PvdA ervoor door middel van impulsgelden het fundament van de Gelderse culturele instellingen te versterken.

LAAGGELETTERDHEID AANPAKKEN

Laaggeletterdheid beperkt mensen in hun maatschappelijk functioneren. De provincie rekent het tot haar taak daar waar nodig gemeenten en organisaties te ondersteunen bij het bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid. Waar nodig investeert de provincie mee.

CULTUREEL ERFGOED

Gelderland kent een groot aanbod aan cultureel erfgoed – landgoederen, kastelen, kerken, molens. De PvdA vindt het belangrijk dat dit erfgoed in stand blijft. De afgelopen periode zijn daar extra gelden voor vrijgemaakt. In de komende jaren gaan we daarmee door.

6. Landbouw

NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW

De PvdA wil graag gezonde agrarische bedrijven. Dat wil zeggen, bedrijven met een gezonde bedrijfsvoering én een positief effect op hun leefomgeving. De PvdA wil de agrarische sector stimuleren in de overgang naar natuurinclusieve en klimaatinclusieve landbouw. Dit soort landbouw maakt gebruik van wat de natuur op, om en onder het bedrijf te bieden heeft, versterkt de biodiversiteit van het boerenland en is zo min mogelijk belastend voor de natuur.

Boer en burger moeten weer dichterbij elkaar worden gebracht. Het belang van goed en gezond voedsel uit de regio - dat met aandacht voor dier, dierenwelzijn, milieu en leefomgeving is gemaakt - is groot. Er moet veel meer aandacht komen voor eerlijke prijzen voor eerlijke voeding. De biologische landbouw en kringloopboeren zijn hiervan een goed voorbeeld. Gezond eten en een gezonde leefomgeving zijn van levensbelang. Daarom is een integrale provinciale aanpak gericht op een ecologisch houdbare en grondgebonden vorm van voedselproductie noodzakelijk.

De provincie stimuleert en ondersteunt agrarische bedrijven die kennis van nieuwe ecologisch verantwoorde technieken verspreiden en mensen dichterbij elkaar brengen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan boerderijen of andere organisaties die combinaties maken met zorg, educatie, recreatie, stadslandbouw, voedselbossen en schooltuinen.

JONGE BOEREN EN STARTERS ONDERSTEUNEN

Er zijn steeds minder boeren en dat is zorgelijk. Jonge boeren en starters dienen daarom van de provincie extra ondersteuning te krijgen als het gaat om bijvoorbeeld verduurzaming en kennisuitwisseling.

Knelpunten in de regelgeving, de consument die hoge eisen stelt maar weinig wil betalen, de rol van de tussenhandel en de supermarkten die er mede voor zorgen dat de boer weinig overhoudt en de concurrentie uit het buitenland waar vaak minder hoge eisen worden gesteld maken het ondernemers lastig. Samen met de sector en de landelijke overheid moeten we ervoor zorgen dat boeren in Gelderland toekomst houden.

HANDHAVING

De agrarische sector heeft een zeer grote invloed op de kwaliteit van het Gelderse buitengebied. Positief, want boeren zijn ten slotte cultuurdragers van ons landschap. Met name de grondgebonden landbouw zorgt voor een aantrekkelijk platteland en een groot aantal boeren draagt door landschapsbeheer en de koe in de wei bij aan onze mooie Gelderse streken.

Helaas zijn er echter ook bedrijven die een negatieve invloed hebben. Op het gebied van handhaving moet er strenger opgetreden worden tegen bedrijven die geen rekening houden met hun omgeving.

Met name de overlast van de intensieve veehouderij moet worden aangepakt ten behoeve van gezondheid en de leefbaarheid. Niet meer kijken naar berekeningen op papier, maar naar daadwerkelijke metingen en de praktijk ter plekke. Goed dat er in de vorige periode een moratorium op de geitenhouderij is ingesteld.

Het totaal aantal dieren in de Gelderse intensieve veehouderij mag niet verder groeien. Verdere industrialisatie van de landbouw moet worden voorkomen. Het dierenwelzijn moet sterk verbeteren.

VEILIGHEID MESTVERGISTERS

De provincie draagt er zorg voor dat zowel mens als milieu beschermd worden tegen de risico's van zowel de opslag als de verwerking van grote hoeveelheden mest en de stoffen die bij de verwerking van mest worden gebruikt. De omvang van mestvergisters begint dermate vormen aan te nemen dat de risico's en de gevolgen bij ongelukken groot zijn. Daarom dient de provincie zeer terughoudend en kritisch te zijn bij het verlenen van vergunningen.

7. Groen en natuur

Het groene kapitaal van de provincie moet zorgvuldig worden beschermd en versterkt. Groen maakt mensen gezonder, levert meer welzijn op, zorgt voor meer biodiversiteit en voor aantrekkelijke Gelderse streken. Voor recreatie en toerisme en ook voor de economie en het vestigingsklimaat is een groene omgeving en een aantrekkelijk landschap van grote waarde. Daarom wil de PvdA meer investeren in ecologische verbindingen (ecoducten) en het beheer van groen en dient het Gelders Natuur Netwerk zo snel mogelijk te worden afgerond.

GELDERS PLAN VOOR BIODIVERSITEITHERSTEL

Het gaat slecht met de flora en fauna in Gelderland. Daarom moet er een Gelders plan voor biodiversiteitsherstel komen. Het is noodzakelijk om samen met ondernemers, organisaties en vrijwilligers acties te ondersteunen die het landschap en het groen versterken en de biodiversiteit vergroten. Meer bloemrijke bermen, meer kruidenrijke graslanden, meer aanplant van bomen en hagen en waardevolle landschapselementen.

Als provincie geven we hierbij het goede voorbeeld. We gaan zorgvuldig om met Natura 2000 gebieden en zijn terughoudend zijn met de kap van bomen langs provinciale wegen.

De toestand van de akker- en weidevogels op het boerenland is dramatisch. Al tientallen jaren holt het aantal grutto's, Kievieten, scholeksters en veldleeuweriken achteruit. Dit is een signaal dat het slecht gaat met het landschap en de biodiversiteit. Het Actieplan

Akker- en Weidevogels heeft al veel goeds in gang gezet. We willen de agrarische natuurverenigingen, ondernemers en andere partijen ondersteunen om dit werk actief voort te zetten.

COMPENSATIEPLICHT VOOR NATUUR- EN LANDSCHAPSELEMENTEN

Er moet in de openbare ruimte een compensatieplicht komen voor natuur- en landschapselementen. Als je groene elementen weghaalt of versteent dan moet dat op een andere plek gecompenseerd worden. Natuur-aanleg en landschapsontwikkeling is niet iets wat alleen van belang is in natuurgebieden of op het platteland. Ook in industriegebieden en woonwijken moeten we hier meer aandacht aan gaan besteden.

GROENE SCHOOLPLEINEN

Het is belangrijk dat kinderen op jonge leeftijd veelvuldig in aanraking komen met de natuur. Zeker in steden is dat niet vanzelfsprekend. Kinderen komen minder buiten en minder in de natuur. Als kinderen regelmatig buiten in het groen spelen, hebben ze minder kans op het ontwikkelen van depressies, ADHD en overgewicht. Ze worden er gezonder van, maar vaak ook nog slimmer en socialer. Wij vinden dat de provincie samen met organisaties en gemeenten voor meer groene schoolpleinen in Gelderland moet zorgen. Jongeren moeten meer betrokken worden bij de opgaven van de provincie. Als zij de waarde van groen en natuur beter leren kennen dan zullen ze hier later ook beter voor

zorgen. De provincie zet de activiteiten uit de vorige periode om jongeren actief te betrekken voort.

GELDERSE BIJENDAG

De provincie gaat een Gelderse bijendag organiseren. Samen met scholen en betrokken organisaties wordt hierbij ingezet op meer kennis en meer kleur in Gelderland. Dit is niet alleen van belang voor de natuur. Zonder biodiversiteit, bloeiende bloemen en de bestuiving door insecten is onze voedselvoorziening heel lastig op peil te houden. We zijn als mens gewoon hartstikke van de natuur afhankelijk. Hierin moet de provincie ook extra aandacht hebben voor bijvriendelijk bermbeheer.

GELDERLAND GIFVRIJ

In Gelderland zie je ieder jaar helaas weer vele velden gifgeel kleuren vanwege het doodspuiten van het gewas met het omstrede bestrijdingsmiddel glyfosaat (RoundUp). De provincie is zelf al op de goede weg doordat zij voor haar eigen gronden en bermen geen gif meer gebruikt. Uiteindelijk moet in het belang van de biodiversiteit heel Gelderland gifvrij worden.

MEER TOEZICHT BUITENGEBIED

De provincie zorgt er met een duidelijk plan van aanpak voor dat het toezicht in het buitengebied verbeterd wordt. Loslopende honden, motorcrossers, stroperij, het storten van huisafval, het dumpen van drugsafval en andere overtredingen gaan ten koste van de natuur en de veiligheid in het buitengebied.

Als we natuurgebieden toegankelijk willen houden en veilig van ons mooie buitengebied willen blijven genieten dan moet het toezicht de handhaving goed geregeld zijn.

Wij koesteren stiltegebieden en daar waar mogelijk wordt de omvang vergroot. Dit helpt bij het beschermen van flora en fauna.

EXTRA ONDERSTEUNING GROENE VRIJWILLIGERS

Zonder vrijwilligers zijn we nergens. Zij zijn het cement van de samenleving. Organisaties die ervoor zorgen dat meer mensen betrokken worden bij de voorlichting en het onderhoud van groen en landschap dienen structureel extra ondersteuning te krijgen. Het budget hiervoor moet worden verdubbeld. Organisaties zoals Landschapsbeheer Gelderland en IVN moeten hun waardevolle werk goed kunnen doen. We willen voorkomen dat er ieder jaar weer onzekerheid ontstaat over de bijdrage van de provincie.

8. Water

TEGENGAAN VERSTENING

We willen verdere verstening en vertegeling van dorpen en buurten tegengaan. We willen immers groene wijken en droge voeten na een stortbui. Met voorlichting en stimuleringsmaatregelen wil de PvdA, samen met waterschappen en gemeenten, meer waardevol groen realiseren. Dit is ook van belang ter voorkoming van verdroging en hittestress. De provincie sluit hiervoor aan bij Operatie Steenbreek. Met voorlichting en ondersteuning zorgen we ervoor dat de voortgaande verstening van de buitenruimte teruggedraaid gaat worden en regenwaterafvoer afgekoppeld wordt. Ook de Gelderse inwoners hebben hier een verantwoordelijkheid. Samen met gemeenten zorgen we voor voorlichting om ook particuliere tuinen groener te maken.

DROGE VOETEN HOUDEN

De waterveiligheid is van groot belang om in Gelderland droge voeten te houden. Hiervoor dient de provincie goed samen te werken met alle betrokken partijen. Rivieren moeten waar nodig ruimte krijgen. En om extreme neerslag aan te kunnen moet de provincie meer natuurlijke klimaatbuffers gaan realiseren. Dit zijn gebieden die dankzij een soort sponswerking water zo lang mogelijk moeten vasthouden. Hierbij dient altijd aandacht te blijven voor de bewoners in het gebied, het versterken van de biodiversiteit, het toerisme en de recreatie. Op het platteland wordt samen met ondernemers, gemeenten en het waterschap actief bekeken hoe wateroverlast en watertekorten preventief kunnen worden aangepakt. Hierbij is samenwerking met de andere provincies en Duitsland noodzakelijk.

SCHOON EN GENOEG DRINKWATER

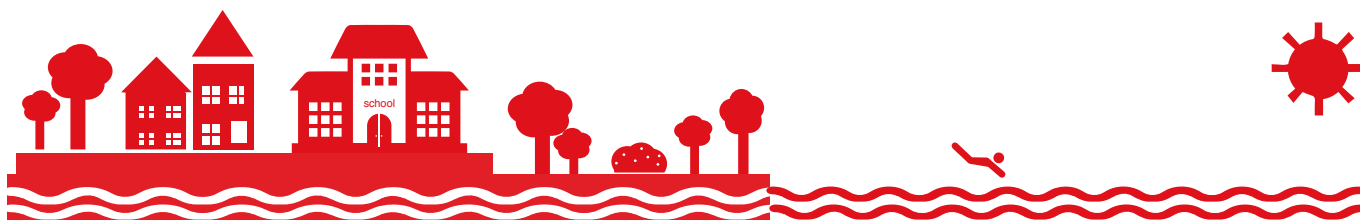
Veel natuurgebieden hebben last van verdroging. Hierdoor neemt hun biodiversiteit af. De vraag naar water blijft stijgen. Zeker de drinkwaterbehoefte zal de komende jaren met 30% toenemen. Grondwateronderzoek en een concreet plan van aanpak is nodig om deze problematiek in de verschillende regio's goed in beeld te brengen. Hierbij dient ook aandacht te zijn voor het terugdringen van vervuiling door mest, genees- en bestrijdingsmiddelen.

Wereldwijd is de toenemende plastic soep en andere waterverontreinigingen in zeeën en rivieren een grote zorg. Alle grote Nederlandse rivieren stromen door Gelderland. Het is daarom van belang actief in te zetten op schone rivieren.

ALLE GELDERLANDERS EEN ZWEMDIPLOMA

De afgelopen periode zijn er in de Gelderse rivieren helaas een aantal mensen verdrongen omdat ze niet zwemvaardig genoeg waren en de kracht van het water onderschatte. De provincie zet actief in op de veiligheid en de voorlichting rondom zwemwater en bekijkt samen met de gemeenten en het Rijk hoe we ervoor kunnen zorgen dat iedereen in Gelderland straks gewoon een zwemdiploma heeft.

Daarom zal de provincie in gesprek met het Rijk, de gemeenten en het primair onderwijs inzetten op schoolzwemmen op alle basisscholen in Gelderland. Zo nodig zal de provincie hierin financieel ondersteunen.

9. Een eerlijke en sociale energietransitie, goed klimaat

In de komende decennia staat er op het gebied van klimaat en energie veel op het spel. Het aardgas raakt op, de energieproductie moet anders met minder CO₂-uitstoot. We moeten paal en perk stellen aan de teruggang van de biodiversiteit. Het moet allemaal met minder impact op de leefomgeving en het moet anders.

De PvdA stond met een aantal andere partijen aan het begin van het zogenaamde Klimaatinitiatief. We hebben spijkerharde afspraken gemaakt over de doelen in Gelderland: in 2030 is in Gelderland 55% CO₂-reductie gerealiseerd en wordt 55% van onze energie duurzaam opgewekt. In 2050 is onze provincie volledig CO₂- en energieneutraal. Tot en met 2030 is daarvoor jaarlijks nu al 30 miljoen euro beschikbaar. De Gelderse afspraken zijn ambitieuzer dan die van de Rijksoverheid. Tornen aan deze afspraken zal door de PvdA niet worden geaccepteerd. Het betekent maximale inzet van alle betrokken partijen – provincie, gemeenten, woningcorporaties, energiebedrijven, netwerkbedrijven, inwoners en vele anderen – om deze doelen te halen. Daar zal eerder geld bij moeten, dan dat we dit met de bestaande budgetten redden.

BENUT ALLE MOGELIJKHEDEN

Benut alle mogelijkheden om energie op te wekken die voor de hand liggen: zonne-energie op daken van woningcomplexen, schoolgebouwen, sportcomplexen. Integreer panelen in geluidswallen, optimaliseer het gebruik van overheidsgebouwen en publieke voorzieningen. De PvdA wil harde afspraken met de

industrie maken zodat alle onbenutte daken op industrieterreinen binnen afzienbare tijd voorzien zijn van zonnepanelen. De Gelderse windvisie moet worden uitgevoerd en omwonenden van windmolens moeten meeprofiteren van de opgewekte energie.

LAGE INKOMENS GAAN VERDIENEN

Voor de PvdA is het essentieel dat we oog blijven houden voor een aanpak in solidariteit. Energiebesparing, anders omgaan met water, meer aandacht voor gezond voedsel mogen geen voorrechten zijn voor mensen met een goed inkomen. Iedereen moet van dergelijke maatregelen profiteren. Maatregelen die gericht zijn op duurzaamheid dragen bij aan armoedebestrijding: het moet gezonder, het moet schoner, voor iedereen!

Voor huurders en voor huiseigenaren met een krappe beurs regelt de provincie voorfinanciering. Daarvoor kan maatschappelijk kapitaal zoals bij de corporaties en de energiesector worden benut. We ondersteunen woningcorporaties die experimenteren met elektrische oplaadpunten waarmee zonne-energie ter plekke ter beschikking komt van elektrisch vervoer en de huurders daarmee van profiteren.

WERKGELEGENHEID

De investeringen die de komende jaren nodig zijn in meer schone energieopwekking, in het duurzaam vergroenen van wijken en dorpen bieden ook een uitgelezen kans om mensen aan het werk te krijgen.

De veranderingsprocessen die op ons afkomen vragen om een andere economie, meer regionaal en meer gericht op het voorkomen van schade aan natuur en leefomgeving. Voor de provincie is hierin een hoofdrol weggelegd.

SAMENWERKING

Samenwerking tussen overheden, maatschappelijk betrokken bedrijven en organisaties uit de publieke sector als onderwijs, zorg en woningbouw is cruciaal. Dat geldt voor initiatieven van inwoners individueel en voor nieuwe collectieven. Denk hierbij aan energiecoöperaties en corporaties waarbij zowel koopwoningbezitters als woningcorporaties betrokken zijn. Kijk voor voorbeelden naar Rivierenland Bommelerwaard Lingewaard, Thermo Bello in Culemborg en maatschappelijke gebiedsontwikkelaars. Een goed voorbeeld is ook de oprichting van de coöperatie Warmtenet Oost Wageningen (WOW) waarin de belangen van de inwoners effectief behartigd worden.

Met de gemeenten worden prestatieafspraken gemaakt. In de provinciale aanpak staan dwarsverbanden tussen beleidssectoren centraal. We kiezen voor een meer integrale aanpak, die doorwerkt in de omgevingsvisie en de omgevingsplannen. Ruimtelijk beleid en oog voor energie en klimaat gaan hand in hand. Maak gebruik van de resultaten van

het Gelders Energie Akkoord en jaag Regionale Energie Strategieën aan. Zet samen met gemeenten en woningcorporaties in op een verdubbeling van het elektrisch rijden door verbetering in de infrastructuur van opladers. Met gemeenten, waterschappen, actieve inwoners en maatschappelijke organisaties brengen we de klimaatrisico's in de (grote) steden en in de regio's in kaart

SAMEN MET BEWONERS

De PvdA richt zich in Gelderland op maatregelen en initiatieven op het gebied van energie (transitie), klimaat (adaptatie) en gebiedskwaliteit (biodiversiteit, groen en voedsel). Voor de PvdA is het belangrijk dat in het beleid voor de komende jaren ruim aandacht is voor de inbreng van inwoners en ondernemers.

Met natuur- en milieueducatie-organisaties, en de Gelderse Milieu Federatie activeren we inwoners, scholen en dagverblijven om mee te doen met het versterken van acties om de klimaatadaptatie te versnellen.

De provincie besteedt extra aandacht aan het overdragen van kennis en informatie over maatregelen die een duurzamere ontwikkeling beogen. Inwoners en bedrijven, inclusief de agrarische sector worden uitgenodigd hier actief gebruik van te maken.

10. Bestuur en financiën

De provincie is een bijzondere schakel in het openbaar bestuur in Nederland. Zij is vooral het bestuur voor andere besturen, gemeenten, waterschappen, het Rijk. De directe relaties met inwoners zijn beperkt. Dat hoor je als je aan mensen vraagt waar ze wonen: in Tiel, in Rheden, in Winterswijk, in Heerde. Zelden zegt iemand: ik woon in Gelderland.

Dat wil niet zeggen dat provincies geen betekenis hebben voor hun inwoners. Integendeel, op een aantal gebieden regelen provincies zaken die onmisbaar zijn voor een prettig leven. Openbaar vervoer, het provinciale wegennet, recreatiegebieden, natuur. Dat zijn terreinen waar de provincies direct effect hebben met hun maatregelen. Hiernaast zijn provincies ook belangrijk voor de regionale economie, voor cultuur en voor ruimtelijke ordening.

ACTIEF BETREKKEN VAN INWONERS EN BEDRIJVEN, SAMENWERKEN MET GEMEENTEN

Omdat die provincie bijzonder is en omdat de relaties met burgers en bedrijven minder direct zijn, is het voor de PvdA extra belangrijk om kritisch te kijken naar de omgang met inwoners. Dat geldt voor Provinciale Staten, voor het dagelijks bestuur Gedeputeerde Staten en voor de ambtelijke organisatie.

De afstand is groter en dus moet je als bestuurslaag extra inspanningen verrichten door een goede informatievoorziening in algemene zin. Maak zichtbaar waar de provincie mee bezig is.

En in meer specifieke situaties zal extra aandacht gegeven moeten worden aan het informeren en actief betrekken van inwoners en bedrijven bij het maken van beleid en het voorbereiden van maatregelen.

De provincie werkt vaak samen met gemeenten, op basis van een 50-50 verdeling van de kosten. Wat de PvdA betreft moet dit anders. Bij financieel armlastige gemeenten moet flexibel worden omgegaan met de verdeling van de kosten.

ZEGGENSCHAP EN DIRECTE DEMOCRATIE

De PvdA wil dat in de bestuursperiode 2019 – 2023 experimenten worden uitgezet met vormen van directe democratie over cruciale besluiten die in deze bestuursperiode moeten worden genomen.

GEEF INWONERS DE RUIMTE

We proberen 21e eeuwse problemen op te lossen met een 19e eeuws bestuur. Dat moet anders, inwoners moeten we meer ruimte bieden om grip te krijgen op hun leefomgeving. Je kunt inwoners ruimte geven om zelf op eigen schaal oplossingen te bedenken. Geen oplossingen die op voorhand in de eigen agenda van het provinciaal bestuur passen, maar uitzoeken of het mogelijk is om de eigen agenda van maatschappelijke initiatieven leidend te laten zijn. Op lokaal niveau wordt daar driftig mee geëxperimenteerd. De PvdA wil ook op provinciaal niveau zoeken naar ruimte. Dat begint met het instellen van een platform dat tot 1,5 jaar na de verkiezingen de tijd krijgt om te experimenteren,

nieuwe werkvormen uit te proberen, discussies te initiëren.

Het platform wordt gestuurd door politiek onafhankelijke burgers. Er komt een budget om e.e.a. van de grond te krijgen.

Een inspirerend voorbeeld is te vinden in de Bommelerwaard, waar de Energie coöperatie Bommelerwaard van onderop de eigen energievoorziening regelt.

JONGERENPARTICIPATIE

Door middel van een jongerenparlement kunnen jongeren meer betrokken worden bij de opgaven van de provincie. De provincie heeft al veel in gang gezet op het gebied van jongerenparticipatie. Dit moet verder worden uitgebreid door bijvoorbeeld het opzetten van een jongerenparlement en het instellen van een jongerencommissaris.

POP-UP LEERPLAATSEN

Het gaat om complexe zaken, die om nieuwe kennis en competenties vragen: netwerken, sociale media gebruiken, anders inspelen op conflictsituaties. Dat geldt voor politici, ambtenaren en voor burgers. Het is de moeite waard om in de Gelderse regio's en in een aantal steden pop-up leerplaatsen in te richten waar mensen kortlopend met en van elkaar kunnen leren. Geen academie met goedbetaalde docenten, maar leerplaatsen waar betrokkenen samen leren en waar actieve inwoners de leermeesters zijn.

NUON-KAPITAAL INVESTEREN GEDURENDE DE BESTUURSPERIODE 2019-2023

In 2014 en 2015 heeft de provincie Gelderland, mede op initiatief van de PvdA, 250 miljoen euro extra geïnvesteerd in de Gelderse economie om daarmee de negatieve effecten van de economische crisis te bestrijden. In het coalitieakkoord van 2015-2019 is 300 miljoen euro uit het NUON-stamkapitaal benut om te investeren in de structuurverbetering van de Gelderse economie. Met de tussenbalans, de zogenaamde Midterm Review, in 2017 hebben Provinciale Staten nog eens 130 miljoen euro vrijgemaakt voor directe investeringen in onder meer wonen, cultuur, natuur en energie.

Voor de bestuursperiode 2019-2023 wil de PvdA de vrije financiële ruimte benutten, alsmede nog een extra uitname uit het stamkapitaal, om in drie stappen te investeren:

1. Wij investeren in onze prioriteiten: het Pact voor de Publieke Sector, het verduurzamen van woningen van mensen die zelf de middelen niet hebben, armoedebestrijding, een eerlijke energietransitie, een gezonde provincie, klimaatadaptatie en klimaatmitigatie, toekomstbestendig steengoed benutten, toekomstbestendig terug bouwen, mobiliteit in het buitengebied en leefbaarheid.

2. Wij dagen de Gelderse regio's, organisaties en inwoners uit om met regio-overstijgende plannen te komen die een stevige verbetering geven aan de structurele werkgelegenheid, energietransitie, klimaat doelstellingen en het tegengaan van de maatschappelijke tweedeling.
3. Tenslotte willen wij een deel van het NUON-kapitaal opzij zetten en inzetten op het moment dat een nieuwe economische crisis uitbreekt. Dit hebben we ook in 2014 en 2015 gedaan. We willen snel en slagvaardig kunnen reageren om de effecten van een nieuwe crisis zo veel mogelijk op te kunnen vangen.

INWONERS BETREKKEN BIJ INVESTERINGEN

Het NUON-stamkapitaal blijft aanleiding geven voor debat en discussie. Moet de provincie dit geld blijven beheren, of verstandig investeren? De PvdA wil dat tijdens de bestuursperiode 2019-2023 de inwoners van Gelderland directer betrokken zijn bij discussie en besluiten over investeringen vanuit het NUON-kapitaal. De voorstellen over pop-up leerplaatsen, jongerenparticipatie en de zoektocht naar meer ruimte voor initiatieven van onderop zijn hierbij te betrekken.

PVDA GELDERLAND

www.pvdagelderland.nl

[instagram.com/pvdagelderland](https://www.instagram.com/pvdagelderland)

twitter.com/pvda_gld

[facebook.com/pvdagelderland](https://www.facebook.com/pvdagelderland)